Литвинчук И.В., студент 219 группы
дневной формы обучения
Научный руководитель – Холупова Л.И.,
доцент, профессор кафедры

СВЯТА ТРОІЦЫ НА ТЭРЫТОРЫІ ЗАХОДНЯГА ПАЛЕССЯ: ХАРАКТАРЫСТЫКА АБРАДАВАГА КОМПЛЕКСУ (НА ПРЫКЛАДЗЕ ВЁСКІ ХМЕЛЕВА, ЖАБІНКАЎСКАГА РАЁНУ, БРЭСЦКАЙ ВОБЛАСЦІ)

Завяршэнне веснавога і пачатак летняга цыкла каляндарных свят на Брэстчыне, як і ва ўсіх усходніх славян, суправаджалася траецка-русальнай абраднасцю, звязанай з культам расліннасці і заклікannем будучага ўраджаю. Завяршальнае веснавое свята Сёмуха (Трійца, Трыйца, Трэйца) прымеркавана да хрысціянскага свята ў гонар Святой Троіцы (у каталікаў – Спаслання Духа Святога на апосталаў), якое адзначаецца на пяцідзесяты дзень пасля Пасхі.

Напярэдадні свята, у суботу, кожная сям’я старанна рыхтавалася да яго: прыбіраліся двор, гаспадарчыя пабудовы, хата. Пасля гэтага падлогу засцілалі, а хату ўпрыгожвалі (“уквечвалі”) зелянінай, якую ў некаторых месцах на Брэстчыне называлі “маем”. Гэты звычай з’яўляецца адным з устойлівых і шырако распаўсюджаны ў сённяшняй абрадавай практыцы жыхароў рэгіёна. Калі ў сям’і была жалоба, хату зелянінай не ўпрыгожвалі.

У нядзелю раніцай па-святочнаму апранутыя вяскоўцы ішлі ў царкву або касцёл на ўрачыстае багаслужэнне. Асвячоныя на Сёмуху кветкі і травы захоўвалі і выкарыстоўвалі, калі здаралася няшчасце. Паводле вераванняў палешукоў, траецкая зеляніна была такім жа неабходным прадметам у сям’і, як, напрыклад, вербная галінка або грамнічная свечка. Па значнасці і

урачыстасці Сёмуха ў свядомасці носьбітаў традыцый прыраўноўваецца да Вялікадня.

Ваджэнне куста

Яркай рэгіянальная адметнасцю траецкага свята на Брэстчыне з’яўляецца абрад “Ваджэнне куста”, які мае выразную лакальнасць. Галоўнымі кампанентамі гэтага абраду былі ўпрыгожванне зялёнымі галінкамі “куста” і абыход двароў аднавяскоўцаў. Галоўнай гераіняй абрада выбіралі самую прыгожую і годную дзяўчыну вёскі. Яе апраналі ў ільняную сарочку з вышыўкай, потым прыкрашалі зялёнай лістотай – сымваламі маладосці, здароўя, багацця, урадлівасці. Дзяўчаты разам з “кустом” хадзілі па ўсёй вёсцы, заходзячы на кожнае падвор’е, выконвалі абрадавыя песні, у якіх славілі гаспадароў, іх дзяцей, жадалі ім здароўя і багатага ураджаю. “Куст” лічыўся сімвалам ураджаю, бо “дзе куста вадзілі, там пшанічанька радзіла”. Дзеянні, якія разыгрываліся з удзелам “куста”, былі пабудаваны па адной схеме, але адрозніваліся лакальнымі варыянтамі і дэталямі.

У вёсцы Хмелева абрад “Ваджэнне куста” з’явіўся ў 2014 годзе. Ён і стаў сімвалам свята Дня Вёскі. Да 2014 года Дзень Вёскі праводзілі на свята Яблычны Спас (19 жніўня - у праваслаўных хрысціян), але старэйшыя жыхары вёскі прапанавалі проводзіць свята не у час прэабражэнскага посту і тады працаўнікі Дома Культуры вырашылі праводзіць свята на Троіцу. Аднавяскоўцы адрэагавалі на гэтую змену станоўча.

(“Абрад “Ваджэнне куста” абралі таму, что ён жыў у нашым раёне, быў характэрны для нашай мясцовасці, але, нажаль, знік… . Было шкада страціць абрад, хацелася перадаць яго нашым дзецям… ” — Наталя Алексееўна Дырман – кіраўнік народнага тэару гумару, гульні і песні “Хмелеўскія валацугі”)

У сваіх старэйшых калег працаўнікі Дома Культуры даведваліся аб ўсіх нюансах абраду: як шэсце хадзіла па вёсцы, якія песні спявалі, што

гаварылі. Інфармацыю бралі у калег з вёскі Залуззе (таксама Жабінкаўскага раёну), дзе ўпершыню і пабачылі гэты абрад яшчэ у 90-я гады.

У гэтай вёсцы працуе Залуззеўскі Дом народнай творчасці. Асноўнай мэтай якога з'яўляецца пошук, адраджэнне і захаванне абрадаў і традыцый Жабінкаўшчыны. У Доме народнай творчасці сабрана ўсё, чым была багата вясковая хата: ад керамічнага посуду да размаляванага куфра, ад кросен да ткацкага станка, самабытныя прыклады ткацтва і вышыўкі мясцовых жыхароў. Усё, што створана талентам і працавітасцю нашых продкаў, што надае своеасаблівасць і цяпло сялянскай хаце.

Адрозненне абрада у розных раёнах і рэгіёнах Палесся

У розных мясцовасцях ёсць свае адрозненні. Напрыклад, у Жабінкаўскім раёне спадніцу і кашулю рабілі з кляновых і ліпавых галінак і лісточкаў, галаву ўпрыгожваў зялёны вянок. А ў Іванаўскім раёне аснова ўбору – бярозавыя галінкі. У некаторых раёнах ад Куста адрывалі галінку і пакідалі сабе на памяць. У Хмелева галінкі носяць з сабой і у кожным двары, дзе пабывалі, прымацоўвуюць да брамы (прымацоўваюць бярозавыя галінкі).

На тэрыторыі Усходняга Палесся (Гомельшчына) Куста прыбіралі таксама у кляновыя галінкі, але яшчэ дадавалі галінкі рабіны, дуба, а гаспадары атрымлівалі ліпавую галінку. Пры абыходзе двароў дзяўчаты, якія суправаджалі Куста неслі з сабой вялікі, сплецены таксама з зеляніны, вянок. На гэты вянок гаспадары, у якіх пабывалі віншавальнікі, завязвалі чырвоную стужку пасля таго як загадаюць жаданне. А пасля заканчэння абраду гэты вялікі вянок з стужкамі кідалі ў воду, каб усе жаданні спраўдзіліся.

У палесскім абрадзе “Ваджэнне куста” доўгі час захоўваліся рэшткі дахрысціянскага светапогляду, паводле якога Сусвет падзяляўся на дзве часткі – “гэты свет”, дзе жыў сам чалавек, іншыя людзі, і “той свет”, дзе знаходзіліся загадкавыя звышнатуральныя сілы, духі, міфічныя істоты, памерлыя продкі. У дні святаў два светы – рэальны і сакральны – часова аб’ядноўваліся. Найважнейшымі прадстаўнікамі сакральнага свету ў дні каляндарных свят лічыліся пераапранутыя персанажы, якія мелі права на своеасаблівыя рытуальныя паводзіны. Упрыгожаныя зелянінай дзяўчына або маладая жанчына – “куст” – успрымаліся ў далёкім мінулым як прадстаўнікі “таго свету”, свету памерлых, якія могуць уплываць на жыццё жывых. Але пад уздзеяннем сацыяльна-культурных фактараў у абрадзе “куста” адбываліся трансфармацыйныя змены як па форме, так і па змесце. Галоўны персанаж абыходу паступова змяняў сваё аблічча: поўная пакрытасць галінкамі, арыентаванымі да зямлі – вянок з галінак дрэў на галаве – вэлюм з галінкамі клёну – проста вэлюм. Змяняліся і функцыі абраду: амаль паўсюдна ён набываў шлюбную накіраванасць.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 4. Брэсцкае Палессе. У 2 кн. Кн. 1 / В. І. Басько [і інш.] ; ідэя і агул. рэдагаванне Т. Б. Варфаламеевай. – Мінск : Выш. шк., 2008. – 559 с. : каляр. іл.
2. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 4. Брэсцкае Палессе. У 2 кн. Кн. 2 / А. М. Боганева [і інш.] ; ідэя і агул. рэдагаванне Т. Б. Варфаламеевай. – Мінск : Выш. шк., 2009. – 863 с. : каляр. іл., 1 электрон.-апт. дыск (CD-Rom).
3. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 6. Гомельскае Палессе і Падняпроўе. У 2 кн. Кн. 1 / Т. Б. Валодзіна [і інш.] ; ідэя і агул. рэдагаванне Т. Б. Варфаламеевай. – Мінск : Выш. шк., 2012. – 910 с. : каляр. іл.

Литош Н.В., магистрант
заочной формы обучения
Научный руководитель – Наумчик В.Н.
доктор педагогических наук, профессор

ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ПОДРОСТКОВ В ПРОЦЕССЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЭКСКУРСИОННО-ТУРИСТИЧЕСКОГО ОБЪЕДИНЕНИЯ

Патриотизм — не просто разговоры о том, как мы любим Родину.
Это ежедневная работа на ее благо.
А. Г. Лукашенко

Сегодня, когда мы наблюдаем крушение идеалов, нравственных и духовных ориентиров, тема патриотического воспитания становится особенно актуальной.